

ยกขึ้นวิปัสสนาแล้วไม่สึก

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

เทศน์เช้า วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๕๔๑

ณ วัดสันติธรรมาราม ต.คลองตากต อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

มันมีเชื้ออยู่มันก็สึก ความเป็นไปนะมันตึกลับหมดแหละ ดูอย่างเช่นไอ้ที่ว่าหัวใจนี้ใครมันจะบังคับใจได้ ถึงจุดหนึ่ง เห็นใหม่ อย่างพวกเด็กๆ หรือว่าคนได้ของเล่นใหม่มาจะดีใจมากเลย สังเกตได้พระที่บวชใหม่ พระเก่าๆ เขาจะเป็นห่วงพระฉันมือเดียว จะเอาอาหารไปให้ หรือว่าจะประคองไว้ ไม่หอรอกครับ ไม่หิวหอรอกครับ ไม่หิวหอรอกครับ ส่วนใหญ่จะไม่หิวเลยเพราะอะไร? เพราะบุญมันให้ผลอยู่

บุญไง ความอิมบุญไง จิตนี้มันได้เสพรสชาติใหม่ไง การได้เสพรสชาติใหม่ รสชาติอันนั้นมันทำให้อิมไง ฉะนั้น พอเริ่มจางลงๆ พระถึงได้สึกไง บวชใหม่ๆ ทุกคนตั้งใจว่าจะไม่สึก การบวชใหม่ๆ การเริ่มบวช ถ้าพูดถึงพระนะ ให้พระทุกองค์นั้นอมกลับไปวันทีบวช อารมณ์อันนั้นนะพระจะไม่มีเสียเลย แต่พอนานไปๆ พระทำไมมีปฏิบัติตัวเสียบ้างล่ะ? เพราะอะไร? เพราะความเคยชินไง อารมณ์นั้นมันจืดจางลง

นี่สึกไม่สึกมันอยู่ตรงนั้นไง อยู่ตรงที่ว่าใจนี้หลอกกันไม่ได้ ใจของบุคคลผู้นั้นจะเป็นคนรู้เองว่าใจทุกข์หรือสุขใจ แต่ถ้ามันแก้ตรงนั้นได้แล้วนะ มันเห็นคุณค่าข้างนอกเป็นสมมุติทั้งหมดนะ เป็นแบบว่าพวกบ้าร้อยแปดใจ พวกบ้าตื่นบ้าใจ คนตื่นบ้ามันก็ต้องคิดไปในบ้าใช่ไหม? แล้วเราขึ้นมาเหมือนกับคนคิดในโคลนในตมไง แล้วบุรุษคนหนึ่งขึ้นจากโคลนตมนั่นแล้ว อาน้ำสะอาดแล้วจะลงไปโคลนตมนั่นไหม? สึกไปก็ลงไปมั่วในโคลนตมนั่นไง

เราเอาคำนี้มาพูดบ่อยเลย กับเพื่อนๆ เวลาเพื่อนมา เราบอกเลย “พวกเอ็งเปรียบเหมือนอยู่ในสระน้ำ” ดูสระน้ำเวลาว่ายน้ำแข่งกันสิ โอ๊ย.. เหนื่อยมากนะ ต้องคอยประคองตัวตลอดเวลาเลย แต่ข้ายู่บนขอบสระ ข้างดูพวกเอ็งเล่นกัน ข้างดูพวกเอ็งว่ายน้ำกัน แล้วข้ายกบอกไป เรา

ขึ้นมาอยู่บนขอบสระ เห็นไหม ขอบสระมันมีที่ยืนใช่ไหม? แต่ในน้ำนี่ ยืนได้สระก็จมน้ำตาย ต้องคอยว่ายน้ำไว้ตลอด ต้องกงน้ำไว้ตลอดเพื่อประคองตัวไว้ไง

นี่พอถ้าจิตมันผ่านมันจะเห็นสภาพแบบนั้น แล้วใครมันจะลงไปคลุกคลีอย่างนั้น จะบอกว่ามันเป็นสิ่งที่ว่าไม่ดี เป็นสิ่งที่เลวทรามหมด ไม่ใช่ เพราะอะไร? เพราะเป็นมนุษย์สมบัติ มนุษย์สมบัติ คนเกิดมาแล้วต้องมีปัจจัย ๔ ต้องมีเครื่องอยู่อาศัยไง นี่มันเป็นทุกข์อันหนึ่ง ทุกข์ด้วยความเสมอกันด้วยกรรม ทุกคนเกิดมามีปากและท้อง ต้องหาเงื่อจานปากและท้อง เป็นทุกข์ด้วยความเสมอภาค

นี่คำว่า “ญาติกันโดยกรรม” ญาติกันโดยกรรมคือว่าคนเกิดมามีปากและมีท้อง ต้องกินต้องใช้เหมือนกันทั้งหมด เหมือนกันทั้งหมดเลย นี่เขาว่าญาติกันโดยกรรมไง นี่ความเสมอกันเกิดเป็นมนุษย์สมบัติ ทีนี้มนุษย์สมบัติมันต้องหากินอย่างนั้นมา แต่ไอ้ที่ว่ามันทุกข์เพราะความยึดมั่นถือมั่น ทุกข์เพราะกิเลสอันนี้อีกอย่างหนึ่ง

ทุกข์ในการยึดมั่นถือมั่นมันต่างกัน ทุกข์มากทุกข์น้อยต่างกัน แต่ทุกข์ด้วยความเสมอภาค ความเป็นกรรมปากและท้องนี้เสมอกัน ฉะนั้น ไอ้ที่ว่าการที่เขาลุยโคลนลุยตม ไม่ดี ไม่ถูก เห็นไหม เราสึกไปจะไปลุยโคลนลุยตมนี้ไม่ถูก

ไม่ใช่! ไม่ใช่ไม่ถูก มันเป็นความเป็นอยู่ของมนุษย์สมบัติ สถานภาพของมนุษย์ แต่ผู้ที่บวชแล้ว ผู้ที่บวชเข้ามาในศาสนา พรหมจรรย์ เห็นไหม ชีวิตพรหมจรรย์หาเลี้ยงชีพด้วยลำแข้งไง การเดินบิณฑบาตหาเลี้ยงชีพด้วยลำแข้ง การงานคือการเลี้ยงชีพด้วยลำแข้งนะ เลี้ยงชีพปัจจัย ๔ ปากและท้อง แล้วก็เลี้ยงชีพเลี้ยงใจใจ เลี้ยงอารมณ์ใจ มัคคะอริยสังขัจจ มรรคข้างนอกใจ

การประกอบอาชีพชอบ เห็นไหม เอ็งประกอบอาชีพอะไรกัน ถูกหรือผิด? อาชีพฆ่าสัตว์ อาชีพค้าเครื่องฆ่าสัตว์ อาชีพที่ว่าเป็นบริสุทธินั้นอาชีพของโลก สมมุติโลก แต่อาชีพของพรหมจรรย์สิ วันนี้คิดถึงเรื่องอริยมรรค อยู่.. เลี้ยงชีพชอบ วันนี้คิดถึงพระจะสร้างวัด จะสร้างโบสถ์ ๕๐๐ ชั้น โอ้โฮ.. วันนี้เลี้ยงชีพ เพราะชีพอันนี้เลี้ยงวิธีผิดใจ เลี้ยงชีพผิดแบบธรรมดานะ

ถ้าคิดทางโลกไปเลย คิดจะซื้อรถยนต์ ๕๐ คัน จะซื้อ ๑๐๐ คัน อันนั้นเลี้ยงชีพด้วยยาพิษ เลี้ยงชีพผิด เห็นไหม บอกว่าการก่อสร้างเลี้ยงชีพผิดตรงไหน? ผิดที่บอกพระพุทธเจ้าสอนให้พระพิจารณากาย เวทนา จิต ธรรมไป เกสา โลมา นขา ทันตา ตโจตั้งแต่วันบอก

“งานนี้เป็นงานของเธอ เธอต้องทำงานนี้ละ”

ไถ่ก่อนงานสร้างนั้นเป็นหน้าที่ของผู้ที่อุปถัมภ์ค้ำจุนศาสนา ผู้ที่อุปถัมภ์ค้ำจุนศาสนา เขาจะเป็นผู้หาปัจจัย ๔ มาให้ภิกษุ เพื่อภิกษุจะได้ดำเนินการในการพิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม การพิจารณากาย เวทนา จิต ธรรม เห็นไหม พิจารณาภายนอก การพิจารณาให้มันสลดไป ให้มันสลดเข้ามาเป็นสมาธิ

การทำพิจารณาภายนอกเข้ามาจิตนี้เป็นสมาธิ สมาธิต้องรู้รสของสมาธิ ถ้าสมาธิไม่รู้สมาธิ สมาธิไม่มีสติตัวในนะ สติระลึกที่อยู่ ความระลึกที่อยู่ที่ว่าสมาธินี้เป็นสมาธิ สมาธินี้ไม่ใช่ผลไง สมาธินี้ไม่ใช่ผล มันเป็นผลของสมาธิ แต่ไม่ใช่ผลของการสมุจเฉทปหาน ไม่ใช่ผลของการชำระกิเลสไป

สมาธิ เห็นไหม พิจารณาภายนอกให้มันสงบเข้ามา สงบเข้ามา สมาธิไม่รู้สมาธิ สมาธิมันจะเอาสมาธิที่เป็นผลไป เอาความสงบของใจนี้เป็นผล พอเอาความสงบของใจนี้เป็นผลมันไม่ทำงานต่อไป มันไม่ยกขึ้นวิปัสสนา นี่ว่าสมาธิไม่รู้สมาธิ สมาธินี้ไม่รู้สึกตัวสมาธิใจ สติในไม่มีเพราะเวลาตัวเองเข้าไปเสพสมาธิแล้ว มันกินข้าวไปแล้วมันอึดใจ พอกินข้าวอึดแล้วก็จะนอนนอนไม่ทำงานใช่ไหม? แต่พระพุทธเจ้าบอกว่ากินข้าวอึดแล้ว สมาธิต้องรู้สมาธิ เพราะว่าสมาธิต้องยกขึ้นวิปัสสนา

การยกขึ้นวิปัสสนา เหมือนกับเราทำงานมา เราทำงานมา ทุกคนทำงานมา ลั่นเดือนห้ามเบิกเงินเดือน เพราะอะไร? เพราะทำงานมาก็พอแล้ว ทำงานคือสมาธิ แล้วได้ผลของงานพอแล้ว แต่ทำไมไปเอาเงินล่ะ? เราสร้างโรงงานมา เราทำสินค้าออกมามากมายเลย แล้วสินค้านั้นค้างสต็อกเต็มไปหมดเลย

การทำโรงงาน ทำสินค้าออกมานั้น นั่นล่ะเป็นสมาธิ แล้วสินค้านั้นเต็มสต็อกเลย พอเต็มสต็อกนั้นแล้ว มันก็ทำให้ต้นทุนนั้นสูงขึ้น โรงงานนั้นจะพังไปเพราะไม่มีเงินทุนหมุนเวียนสมาธิ ลองเป็นสมาธิอยู่แล้ว เข้าใจว่าสมาธินี้เป็นผลงานนะ สมาธินี้เป็นนิพพาน สมาธินี้เป็นผลเดี่ยว โรงงานนั้นจะเจ๊ง เพราะมันจะค้างสต็อกไปเรื่อยๆ ค้างสต็อกไปเรื่อยๆ พอมันเสื่อมไปนี่เจ๊ง

แต่พอเราทำสมาธิพิจารณาออกมา พอจิตมันสงบแล้ว นี่สินค้านั้นมีแล้ว พอสินค้านั้นมีเราต้องออกหาตลาด เราต้องมีการออกหาตลาดเพื่อระบายสินค้านั้นออกไป อันนั้นคือยกขึ้นวิปัสสนาไป

เห็นไหม สมาธิที่เป็นผลของสมาธิ แต่ไม่ใช่ผลของปัญญา การจะก้าวเดินทางปัญญาต้องออกหาตลาด ออกหาตลาดนั้นเป็นงานอีกช่วงหนึ่ง ไม่ใช่งานการก่อสร้างโรงงานแล้ว การหาตลาด การจำหน่ายสินค้าออกไป

นี่เวลาปัญญาเดินออกไปแล้วปัญญาก็ยังหลอกอีก ปัญญาหลอก เพราะว่าในปัญญานั้น มีกิเลสอยู่ เพราะการต่อสู้ ถ้าสมาธิพอปัญญานี้เป็นปัญญา ถ้าสมาธิไม่พอปัญญานี้เป็นสังขาร เพราะกิเลสมันอยู่ในใจ อยู่ในต้นขั้วนั้น แม้แต่สมาธิสงบลง กิเลสมันยุบยอบตัวลงเฉยๆ มันไม่ได้ขาดไป มันจะต่อสู้ตลอดเวลา ฉะนั้น มันจะยุบแ่งให้การเสื่อมหรือให้การแปรสภาพนี้ตลอด แม้แต่ก้าวเดินทางปัญญา ออกไปพิจารณาไป ออกไปหาตลาด เราหาตลาด ทำสัญญาซื้อขายกัน ขายสินค้าไปแล้ว เขาไม่จ่ายดั่งนั้นก็ยังไม่ต้องเงิน

การวิปัสสนา การก้าวเดินทางปัญญาก็เหมือนกัน การพิจารณาบางที่มันจะหลอก ใช่มั้ย? ตรงนี้เป็นอย่างนั้น ตรงนั้นเป็นอย่างนั้น อันนี้เพราะอะไร? เพราะว่ากิเลสมันมีอยู่แล้วใช่ไหม? แล้วกิเลสมันเอาอะไรเป็นเครื่องมือ กิเลสเอาสิ่งที่ได้ยินได้ฟังมาจากครูบาอาจารย์นี่ถึงว่า “ธรรมะคันเดาใจ” การคาดการหมายไป

“ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม”

พระอานนท์ถามพระพุทธเจ้าไป “ต่อไปนี้ พระพุทธเจ้านิพพานแล้ว มรรค ผล จะหมดตั้งแต่เมื่อไหร่?”

“อานนท์ เธออย่าถามอย่างนั้น เราเคยบอกเธอแล้วไม่ใช่หรือ? ผู้ใดปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม”

ผู้ใดปฏิบัติธรรม ไม่สมควรไป ไม่สมควรแก่ธรรม แต่เข้าใจว่าสมควร เพราะกิเลสมันจะแข่งหน้าแข่งหลัง การแข่งหน้าแข่งหลังมันจะไปเอามรรค ผล ของคนอื่นมาเป็นตัวอย่าง แล้วมันจะโอ้อวดไปไง มันปฏิบัติไป มันไม่เป็นปัจจุบันธรรม มันไม่สมมุจเลทไป มันต้องเป็นปัจจุบันของการพิจารณาตัวนั้นไป

นี่การก้าวเดินของปัญญา คือว่าแม้แต่การทำงานในสมาธิ มันง่ายกว่าในการเดินปัญญานะ เพราะสมาธินี้ อย่งไรก็แล้วแต่เหมือนกำปั้นทุบดิน ทำใจให้สงบ สงบเข้ามา มันถอนเข้ามา มันจะสงบไปเอง ถ้าเรามีสติพร้อม แล้วเราทำอยู่ในวงงานนั้น

ยาก! ถ้าพูดถึงว่ายากแสนยากพอสมควร แต่ทำได้ เพราะทำได้เหมือนกำปั้นทุบดินนี้ไง เป็นการบังคับ เป็นการไต่กันเข้าไปเลย แต่ถ้าเป็นปัญญานี้มันเป็นการไต่ครวญไต่ มันเป็นการต่อสู้อะหว่างกิเลสกับธรรมไง มันจะมีการพลิกแพลง มีการพลิกแพลงตลอด

แม้แต่การทำสัญญากันไปแล้ว วิปัสสนาไปแล้ว จนมันรวมลงครั้งหนึ่งแล้ว มันก็ยังหลอกได้เลย หลอกว่ามันไม่ขาดใจ มันเอาความมั่นหมายที่เราจำมา เรายึดมานั้น มาเป็นเครื่องออกของกิเลสไง มาเป็นเชื้อ เป็นเหยื่อให้ออกทางนั้น พอออกทางนั้นบีบจิตมันจะรวมลงพอสมควร แล้วมันก็จะคิดว่าอันนี้เป็นผลอีกแหละ

แม้แต่การตลาดแล้ว ยกขึ้นวิปัสสนาแล้วนะ เดินทางปัญญาแล้วนะ เดินวิปัสสนาแล้ว วิปัสสนาแล้วมันก็ยังไม่เต็มที ฉะนั้น ในภาคปฏิบัติถึงบอกว่าต้องคราดต้องไถประจำไง เขาไถนา เห็นไหม เขาไถพรวนก่อนแล้วก็ไถคราด การไถคราดนี้ไถให้ดินมันพอสมควร ให้พร้อมคราดแก่การงานไง ต้องคราดต้องไถจนกว่าดินมันจะเต็มทีไง

นี่การใช้ปัญญาก็เหมือนกัน ต้องคราด ต้องไถ ต้องซ้าแล้วซ้าเล่าจนมันจะเป็นปัจฉิมจิต มันจะสมุจเฉทไปโดยธรรมชาติของมัน อาจารย์มหาบัวบอกว่า

“แม้แต่นั่งต่อหน้าพระพุทธเจ้าก็ไม่ถาม”

ถ้าถามคือความลังเลสงสัย ความลังเลสงสัย เห็นไหม เพราะมีความลังเลถึงต้องถามใช่ไหม? แต่ถ้าไม่ถาม ไม่ถามเลยเพราะมันเป็นปัจฉิมจิต มันรู้จริงๆ แล้วมันจะเอาอะไรมาสึก มันรู้ตามความเป็นจริงทั้งหมด เห็นโทษทั้งหมด เห็นโทษแม้แต่เริ่มความคิดใจ ถึงว่าสติเป็นอัตโนมัติ ใจ ความเป็นอัตโนมัติ เริ่มคิดมันจะรู้แล้ว ยกเว้นไว้แต่คิดในเรื่องดีมันไม่มีโทษจะไป

ถ้าคิดเรื่องชั่วหรือคิดถึงเรื่องไม่ดีมันจะมีอารมณ์หวั่นไหวใช่ไหม? ถ้าอารมณ์หวั่นไหวตัวนั้นแหละมันจะสะกิดสติมาพร้อมใจ มโนสัญญาเจตนาหารใจ ก่อนที่จิตมันจะเสวยอารมณ์ มันจะออกมาจากหัวใจ มันเป็นอัตโนมัติมาตลอด แล้วมันจะพลาดไปไหน? มันจะพลาดไปไหนถ้าจิตออกมาจากตรงนั้นไง มันถึงว่าความว่างนี้ไม่มีตัวตน ก่อนที่จะสร้างรูปขึ้นมาเป็นตัวคนใจ ต้องสร้างรูปเป็นตัวคนมันถึงเป็นมโนเจตนา

สร้างรูปออกมานะ สร้างมาเป็นความคิดใจ ความคิดไม่มี เหมือนคนที่ตายแล้วฟื้น คนที่ตายไปแล้วฟื้น มันเอาสภาพอันที่ไปเห็น ตอนที่ตายไปแล้วฟื้นเอามาต่อกันไม่ได้ ความว่างแท้ก็

เหมือนกัน มันเป็นความว่างที่หลุดออกไปจากสมมุติทั้งหมด มันจะไปดึงกลับมาไม่ได้ แต่ไอคนที่ตายไปแล้วมันตายไป.. นี่เปรียบเทียบนะ เพราะตายไปมันอยู่คนละภพใช่ไหม? มันดึงเราไม่ได้

ความว่างแท้กับไอสมมุติ คือว่าบัญญัติกับสมมุติมันต่อกันไม่ติดหรอก มันต่อกันไม่ติด แต่ก็รู้ว่ายู่อันนั้นมันวิมุติใจ อันนั้นเป็นความว่างแท้ใจ ก็เลยชักกลับมาใจ ถึงบอกว่ามันจะพร้อมขึ้นมา พร้อมกับการเคลื่อนไหว ถึงว่าความสึก เอาอะไรมาสึก? คุยกันนี่สึกอะไรมา? สติพร้อมขนาดนั้น เพียงแต่ว่าการก้าวเดินทางปัญญาใจ การก้าวเดินทางปัญญา ปัญญาต้องก้าวเดินให้ได้จริง ต้องให้ได้แท้ แล้วมันจะเป็นประโยชน์

แต่ถ้าไม่เป็นปัญญาก้าวเดิน ก้าวเดินโดยปัญญานะ ให้เป็นสมาธิอย่างที่ว่ากำปั้นทุบดินสมาธิเหมือนการก่อสร้างโรงงาน แล้วผลิตสินค้าค้างสต็อกไว้เต็มไปหมดเลย การค้างสต็อกนี้ อู้สู.. รถเบนซ์นะ โรงงานประกอบรถเบนซ์ รถเบนซ์นี้เป็นพันๆ หมื่นๆ คันนะ ใครจะไม่มีความสุข อู้สู.. คันรวมมาก คันมีรถเบนซ์มาก แต่ตัวรถเบนซ์นั้นนะเราไม่ได้ขายออกไป เราไม่ทำเงินเข้ามาจะ มันจะลุดให้โรงงานนั้นพังไปหมดเลย

จิตนี้จะสงบขนาดไหนก็แล้วแต่ ต้องเสื่อมไปเป็นธรรมดา สัพเพ ชัมมา อนัตตา ธรรมทั้งหลาย ธรรมทั้งหลายต้องแปรสภาพ ธรรมทั้งหลายต้องเป็นอนัตตา ธรรมทั้งหลายต้องแปรสภาพทั้งหมด เว้นไว้แต่เอโก ชัมโม วิมุติธรรม หรือว่าการก้าวเดินทางปัญญา ก้าวเดินเข้าไปแล้วไม่ถอยหลังใจ ไม่ถอยหลังเด็ดขาด ขึ้นสูงอย่างเดียว แปรสภาพแต่สูงๆ แต่ไม่ต่ำ เพราะมีสถานีอวการรองรับ ความว่างอันนั้นไม่ตกมาถึงแรงดึงดูดของกิเลส เพราะกิเลสโดนตัดออกไปเป็นฐานๆ ไปแล้ว

ฉะนั้น ว่าต้องยกขึ้นวิปัสสนา วิปัสสนาในกาย เวทนา จิต ธรรม ความเศร้าหมองของจิต ความขัดข้องของจิต จิตที่มันอยู่ในหัวอกนี้มันจะขัดข้อง อะไรกระทบมันแล้วมันจะรุนแรงมาก แต่เราไม่ยอมจับมันดูใจ เราไปว่าอันนี้เป็นเราใจ เราไปว่าอันนี้เป็นสภาวะเราใจ คือว่าเรากับกิเลสตัวนี้มันประสานกันจนมองไม่เห็น จนจับต้องไม่ได้

การจับต้องได้ การขุดคุ้ยหากิเลส การจับต้อง ตำรวจจับจำเลยได้ จะมีความดีความชอบมหาศาลเลย จิตจับกิเลสได้ ความเห็นภายในธรรมจับกิเลสได้ มันจะมีความรู้สึกที่ว่า โอ้อโฮ.. ตื่นเต้นมาก แล้วยกขึ้นวิปัสสนายังสุขมากๆ มันจะเป็นผลอย่างมหาศาล ผลที่โลกนี้ไม่มี โลกนี้ไม่มี ความเห็นของโลก

“รสของธรรมณะซึ่งรสทั้งปวง”

รสของความเป็นไปในโลก ไม่มีกับการประสบธรรมในหัวใจ ใจเสพธรรมไม่มี ธรรมอันนี้รสชาติเหนือโลกทั้งหมด เหนือทุกสิ่งทุกอย่าง เหนือทั้งหมด ถึงว่า “ธรรมเหนือโลก” เห็นไหม “รสของธรรมณะซึ่งรสทั้งปวง” (เทพสิ้นสุดเพียงเท่านั้น)